

rum

Säker kraft

STORSATSNING PÅ
NYTT ELSYSTEM

BÄTTRE KOLL
MED EGEN
KUNDTJÄNST

AVDELNING
FÖR BÄTTRE
BARNVÅRD >

PERSONAL
FÄRGADE
AKUT-
MOTTAGNING

80

ÅR SENARE
ÅTERINVIGS
EASTMAN-
INSTITUTET

»Trygga miljöer
sänker stressnivåerna
och bjuder in patienterna
till att vara aktiva
i sin egen vård.«

Sidan 12

innehåll#2

Går för guld_5

Nya Södertälje sjukhus har fått en första preliminär certifiering för Miljöbyggnad Guld, vilket ställer höga krav på bland annat energiprestanda och byggmaterial.

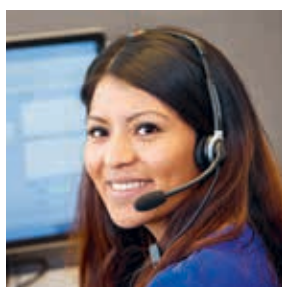
Locum säkrar elen_6

Rum har gjort en djupdykning i Locums arbetet med att bygga om elsystemet för Södersjukhuset, ett arbete med fokus på maximal driftsäkerhet.

Samlad kunskap_17

När Astrid Lindgrens Barnsjukhus Öppenvårdsmottagning i Huddinge öppnades samlades tio specialistverksamheter under ett tak.

Felanmäl till Locum_18

Locums mål är att ta hand om alla felanmälningar i företagets egen kundtjänst. Det ska ge bättre service och större kunskap om fastigheternas skick.

rum > red

RUM (4 nummer/år) ges ut av Locum AB. **ADRESS:** Östgötagatan 12, Box 172 01, 104 62 Stockholm. **TELEFON:** 08-123 170 00. **E-POST:** info@locum.se. **WEBB:** www.locum.se. **ANSVARIG UTGIVARE:** Christina Hallberg. **REDAKTÖR:** Shirley Kurasz, 08-123 175 41. **BILDREDAKTÖR:** Carola Buretorp. **PRENUMERATION:** prenumeration@locum.se. **PRODUKTION:** Monte Rico AB. Tel: 031-380 25 10. **EXTERN REDAKTÖR:** Tomas Eriksson. **GRAFISK FORM:** Anders Birgersson & Åse Bengtsson. **TRYCK:** Trycks på miljövänligt papper hos miljöcertifierade tryckeriet Norra Skåne Offset. **OMSLAG:** Olof Holdar.

Rum, nominerad till
**Svenska Publishingpriset
2013 och 2014**

BILD RICHARD KAI

Entrétorg växer fram i Flemingsberg

BEHOV: Torgytan framför huvudentrén vid Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge var bullrig och ogästvänlig. När torget byggdes och planerades för mer än fyrtio år sedan rädde andra ideal och därför har det fram till i dag främst varit en trafikplats. Men torget är en viktig yta som är sjukhusets ansikte utåt och ofta det första som möter patienter och besökare.

LÖSNING: Nu bygger Locum ett entrétorg som är tillgängligt för människor och inte bara för trafik. Torget får en ny park och platser där människor kan vara och umgås. Det kommer att finnas bänkar för vila och samvaro, intressant ljussättning och generöst med växter. När torget är klart kommer det att binda samman sjukhuset med Flemingsbergs centrum på ett helt annat sätt än tidigare.

ledare > patrik emanuelsson, vd locum

Kundrapporter viktigt förbättringsverktyg

ARBETET MOT ATT BLI en av Sveriges bästa fastighetsförvaltare år 2020 fortsätter enträget. I maj levererade vi den andra omgången kundrapporter till våra kunder för att ge en tydlig statusrapport om hur vårdfastigheterna mår. Dessa tar upp funktion och teknisk status på bland annat värme och ventilation, felanmälan, projekt, lokalanpassningar/underhåll och samarbete. I kombination med de långsiktiga förvaltningsplanerna är de viktiga verktyg för att skapa ordning och reda och på sikt uppnå en ökad samsyn och trygghet i relationen mellan oss och våra kunder. Under våren har ett flertal vårdfastigheter i södra delen av länet anslutits till Locums kundtjänst. Den nytan det medför för våra kunder berättar vi mer om i detta nummer.

PARALLELLT ARBETAR LOCUM med framtagandet av en miljöplan. Planen går i linje med Stockholms läns landstings kommande miljöpolitiska program. Det är givet att minskad energianvändning fortsätter att spela en huvudroll i det långsiktiga målet att inte påverka miljön negativt och att vara klimatneutrala. Det gör vi dels genom att ha som målsättning att certifiera nybyggnationerna enligt Miljöbyggnad Guld och större ombyggnationer enligt Miljöbyggnad Silver. Dels genom att arbeta med att optimera driften och att uppgradera fastighetstekniska installationer i de äldre vårdfastigheterna.

NÅGRA UTMANINGAR PÅ vägen för minskad energianvändning är att nybyggnationerna möjliggör installationer av energikrävande medicinteknisk utrustning och det är svårare att mäta och följa upp vårdverksamheternas energianvändning i de äldre fastigheterna. Därmed måste vi tillsammans med värden och landstinget arbeta för att hitta verktygen för att systematiskt följa upp verksamheternas energianvändning.

INTERNT PÅ LOCUM sker även ett arbete med att skapa tydliga processer, roller och ansvarsområden, operativ ledningsstruktur och ha rätt bemanning. Vi ser även över hur vi bättre kan bidra i Stockholms läns landstings budgetprocess; säkerställa att vi kommer in med vår kompetens i rätt tid för att kunna leverera långsiktigt hållbara fastigheter för såväl kunder som ägare. ❀

i korthet >

Helix till arkitekturbiennial

Arkitekturbiennalen i Venedig är världens viktigaste arena för samtida arkitektur och när årets upplaga öppnade den 28 maj fanns den rättspsykiatriska anläggningen Helix i Flemingsberg med i utställningen. Helix byggdes av Locum på uppdrag Stockholms läns landsting. Helix placerades på en vacker naturtomt med utsikt i alla fyra väderstreck, vilket har använts i arkitekturen så att naturen alltid är närvarande. Målet med anläggningen var att skapa säkerhetsmässigt godkända lokaler, ge möjligheter till expansion inför framtiden samt förbättra vårdmiljön och personalens arbetsmiljö. År 2013 belönades Helix av Byggindustrin för Årets bygge.

BILD MAX PLUNGER

Locum har ny fastighetsdirektör

Daniel Kronheffer är sedan februari direktör för Locums upphandling och organisationsutveckling. I mitten av april tillträdde han även tjänsten som Locums nye fastighetsdirektör. Enligt Locums vd, Patrik Emanuelsson, har han en kompetens och erfarenhet som gör honom väl lämpad. Den nye fastighetsdirektören trivs med sitt uppdrag.

– Jag ser fram emot att fortsätta utvecklingen av Locums vårdfastigheter, säger Daniel Kronheffer.

+ Varje år deltar Locum i Nyckeltalsinstitutets undersökning Jämix, ett jämställdhetsindex som visar hur jämställt Locum är utifrån olika nyckeltal. Locum uppnådde 143 poäng och är därmed bäst bland fastighetsbolagen.

+ Allt fler kunder kan nu göra sina felanmälningar via Locums kundtjänst.

+ Södersjukhuset har nu fått ännu säkrare kraftförsörjning, vilket ökar patient-säkerheten.

Först efter att Nya Södertälje sjukhus energiprestanda och inomhusmiljö har följts upp i full drift i två år kan Locum få den slutgiltiga certifieringen. BILD LOCUM

NYA SÖDERTÄLJE SJUKHUS > JAKTEN PÅ GULD FORTSÄTTER

I juni fick Nya Södertälje sjukhus sin första preliminära certifiering för Miljöbyggnad Guld. Ett stort steg mot ett för Locum viktigt miljömål är därmed taget.

Miljöbyggnad är ett certifieringssystem skapat av Sweden Green Building Council. Inom systemet värderas bland annat

energiprestanda och inomhusmiljö samt att inga hälso- och miljöfarliga material byggs in i fastigheter. Krav ställs också på att god inomhusmiljö säkerställs genom bra dagsljusinsläpp, ventilation och termiskt klimat samt genom att förebygga problem med fukt, radon och trafikföroreningar. Vid Nya Södertälje sjuk-

TÄVLING > SOLSATSNING NOMINERAD TILL MILJÖPRIS

Solcellspanelema som har placerats på taken på Södertälje sjukhus, Danderyds sjukhus och Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge genererar energi motsvarande uppvärmningen av 200 normalvillor och är Sveriges största satsning på solceller. Projektet blev våren 2016 nominerat till Stockholms läns landstings miljöpris.

Med i tävlingen, som syftar till att uppmärksamma och uppmuntra goda exempel inom miljöområdet i länet, var också Locums bidrag med samsortering av plast som har möjliggjort att mer plastavfall på sjukhusen har kunnat återvinnas. På ett hörn var Locum även delaktig i tävlingsbidraget från Danderyds sjukhus och deras arbete med energieffektivisering.

Vinnare av 2016 års miljöpris blev en ny metod som avisar pendeltågen enbart där det behövs, mot

tidigare när tågen fick ställas in i ett varmt rum. Det har gjort tågen mer driftsäkra och minskat koldioxidbelastningen på atmosfären.

/ ANNA-KARIN ANDERSSON

3 frågor >

BILD PRIVAT

Karin Ros, enhetschef Team Olmed Huddinge, som flyttar in i gamla Apoteket vid Karolinska Huddinge.

Ni har skrivit ett grönt hyresavtal med Locum. Vad innebär det?

– Att vi åtar oss att följa ett antal miljöregler, som att använda låg-energilampor och miljösmarta material, att sopsortera samt använda SLL:s mall för energironder och mycket annat. I gengäld får vi sänkt hyra. Det känns bra, varför inte dra ett strå till stacken när man ges chansen.

Ställer det nya krav på er?

– Vi måste bli noggrannare med sopsorteringen, men det känns bara bra. Nu kan vi sortera matavfall och dessutom ligger våra nya lokaler nära sopsorteringsrummet. I övrigt är vi redan miljöcertifierade enligt ISO 14000:2004 och vi har sedan länge fokus på arbetsmiljö, där vi gör löpande förbättringar, bland annat nyinvesteringar i mobila utsug.

Vad gör Team Olmed?

– Vi hjälper patienter med ortopedtekniska lösningar, vi tillverkar exempelvis proteser, specialskor, skoinlägg och annat. Det är världens roligaste jobb. Vi är 350 anställda på ett tjugotal platser i landet. Vi har avtal med Stockholms läns landsting, i Huddinge arbetar 16 personer, men vi har också avdelningar vid Södersjukhuset, på Torsgatan, i Södertälje och i Solna.

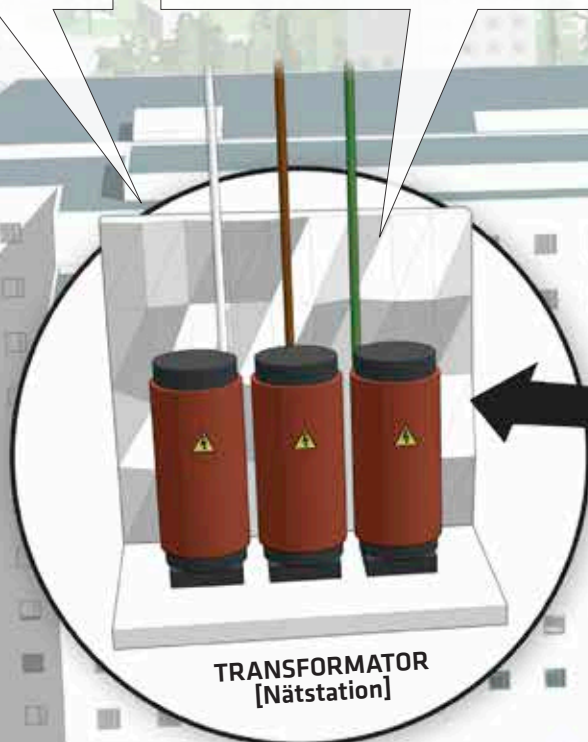
Säker kraft

Att sjukhus alltid får elektricitet är en förutsättning för att verksamheten ska fungera. Locums ombyggnad av kraftförsörjningen till Södersjukhuset har strävat efter maximal driftsäkerhet. Livrem och hängslen. Och livrem och hängslen igen.

TEXT Anna-Karin Andersson ILLUSTRATION Martin Thelander BILD Olof Holdar

Från varje transformator går **TRE OLIKA LEDNINGAR** med olika högt prioriterad el. Vilka apparater som ansluts till vilken el beror på hur livsavgörande deras funktion är. Mer om detta på nästa uppslag.

Det finns **ELVA NÄTSTATIONER** utplacerade under sjukhuset, varje station driver en separat del av byggnaden. I varje nätstation finns det **TVÅ TRANSFORMATORER** – varav en finns som reserv. Skulle en nätstation av någon anledning ändå slås ut kan de övriga tio områdena i sjukhuset fortsätta sin verksamhet som vanligt.

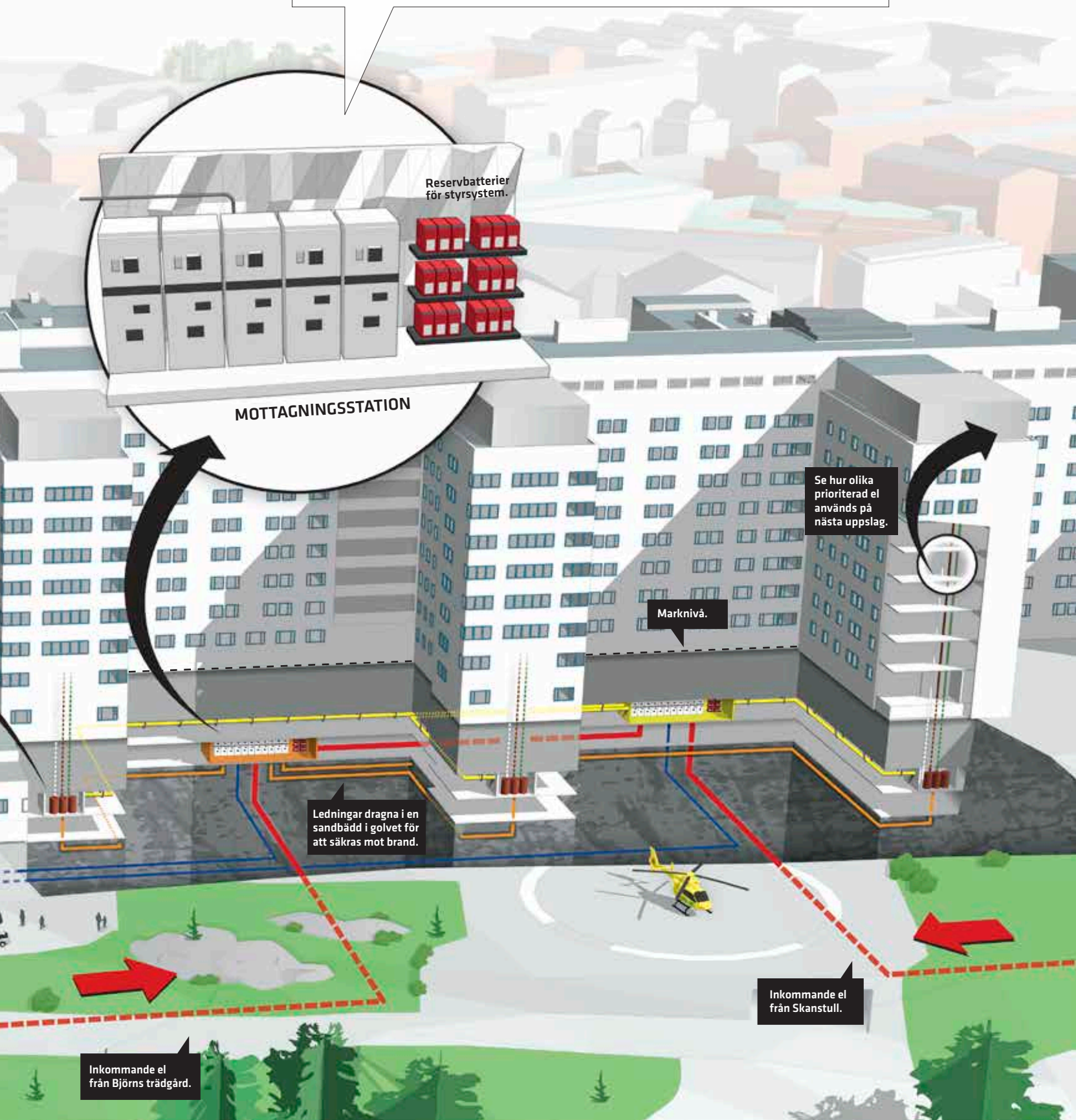
På sjukhusområdet finns **RESERVKRAFT**, fyra gigantiska dieselmotorer som är redo att gå i gång omedelbart om strömmen bryts. Reservkraften ska kunna leverera el femton sekunder efter ett strömbrott.

El från reservkraften.

Efter ombyggnaden av kraftförsörjningssystemet finns **TVÅ MOTTAGNINGSTATIONER** för el (färgade i gult och orange). Den ena matas med el från Björns trädgård och den andra från Skanstull, alltså el med två olika ursprung. Blir det avbrott i den ena leveransen, så kan den andra huvudkällan hålla i gång sjukhuset.

Båda mottagningsstationerna är kopplade direkt till alla transformatorer. Det betyder att om det blir ett brott på ett ställe så kan uppkopplingen från den andra mottagningsstationen ändå leverera till transformatorerna som vanligt.

Södersjukhusets kraftförsörjning. Elinstallationernas placering kan vara justerade för att göra illustrationen mer tydlig.

Valid Hatami, projektledare för Södersjukhusets nya kraftförsörjningssystem, kontrollerar kablar som går genom en sandbädd i golvet för extra brandskydd.

Kommunikationen mellan mottagningsstation och nätstationer går via ett korskopplingskåp.

»Locums arbete med att förstärka kraftförsörjningen till Södersjukhuset har krävt avancerade tester och mängder med kabeldragningar i underjorden.«

Det smäller till rejält i den helt nya mottagningsstationen som har byggts inne i ett bergtrum vid Södersjukhuset. Det höga ljudet och vibrationen i de uppradade elskåpen i ställverket kan verka skrämmande, men bland Locums personal i kontrollrummet intill är stämningen god och avslappnad. Dånet är bara en i raden av tester som utförs inför bytet av kraftförsörjningssystem. När det nya kraftsystemet sätts i drift finns det inte utrymme för några brister, det skulle kunna få förödande konsekvenser.

Dygnet runt är länets sjukhus beroende av att el transporteras och styrs som det är tänkt, utan några som helst störningar. Det krävs för att vårdpersonalen ska kunna förflytta sig i fastigheten med sina passerkort

och för att patienternas livsviktiga medicinska utrustning aldrig ska kunna äventyras, för att nämna några exempel som sätter fingret på denna frågas betydelse. Men el behövs också för belysningen, för att reglera temperatur och ventilation och för att kaffeapparaterna ska kunna puttra i personalrummen. Det mesta på sjukhusen är beroende av el, men med olika hög prioritet.

Det är ett komplext system som byggs upp runt och i ett sjukhus för att kunna leva upp till de höga kraven för en säker kraftförsörjning.

– Till skillnad från andra fastigheter i samhället får sjukhusen sin ström på helt egna ledningar direkt från Ellevios närbelägna kraftstationer, förklarar Börje Hjorth, elsäkerhetsansvarig på Locum.

Man skulle kunna likna det vid att det dras som en stor autobahn, helt fri från annan trafik, för elen som ska till ett sjukhus. Den stora huvudleden förgrenar sig senare och detaljplanen för ett sjukhus alla elledningar är som ett myller av noggrant planerade vägar som i slutändan når fram till respektive eluttag på alltifrån mottagningar och operationssalar till kontorsrum och entréer.

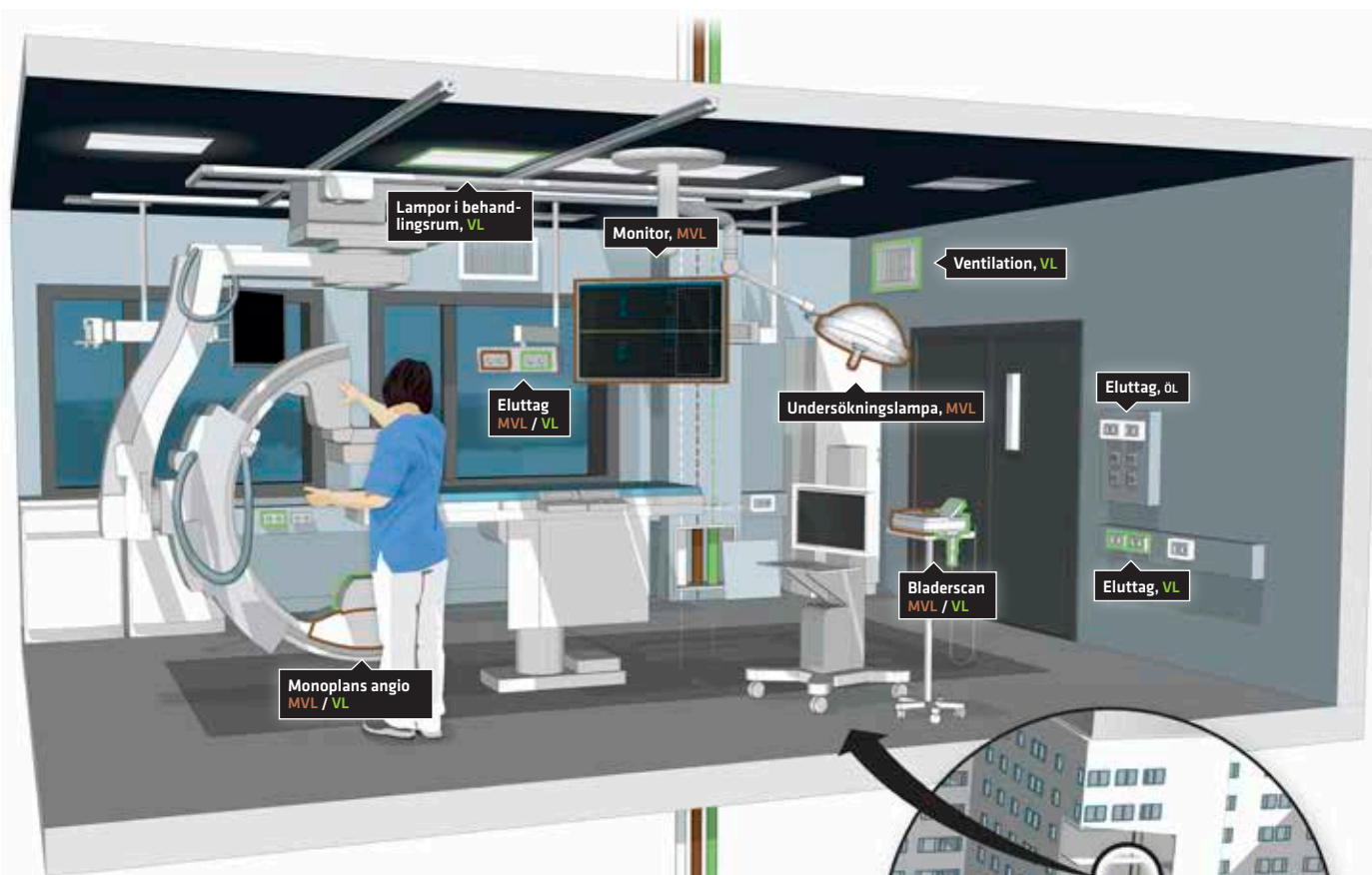
Precis som med allt annat behöver även kraftförsörjningssystemet ibland förnyas.

Börje Hjorth.

– Det är som med bilar, skulle man kunna säga. Under en tid kan man byta ut reservdelar och serva den, men sedan behöver bilen bytas ut för att vi

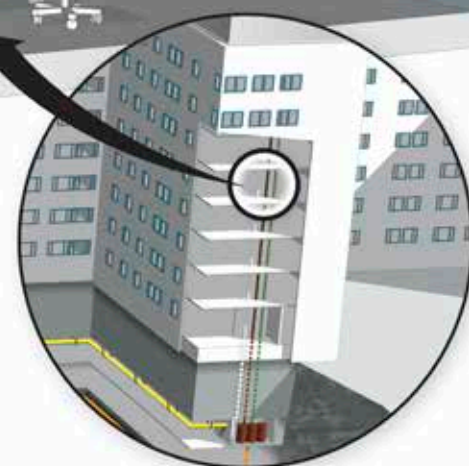
OLIKA VIKTIG EL

All el på Södersjukhuset är prioriterad i tre olika kategorier, märkt med olika färg beroende på hur viktig den är. Det är färgkoder som följer med ända in i sjukhusrummet så att man inte ska sätta in en viss apparat i fel väggkontakt.

MVL Förkortning för *mycket viktig last*, »brun el«. Det är den el på sjukhuset som har högst prioritet. Övergår till batteridrift direkt vid ett strömavbrott. Till den här elen är apparater med livsuppehållande funktioner kopplade, men också passersystem och datorer med patientjournaler.

VL Förkortning för *viktig last*, »grön el«. Klarar ett strömavbrott på upp till 15 sekunder och förses därefter med reservkraft från sjukhusets dieselaggregat.

ÖL Förkortning för *övrig last*, »vit el«. Kan bli strömlöst i tre minuter vid ett strömavbrott innan reservkraften fungerar fullt ut. Till den här elen är till exempel lampor i offentliga utrymmen kopplade.

ska åka bra och säkert, förklarar Börje Hjorth.

Det är vad som har pågått en längre tid vid Södersjukhuset. Men att bygga om kraftförsörjningssystemet till ett av Stockholms största akutsjukhus kräver betydligt mer än att införskaffa en ny bil, så där upphör liknelsen. Det kräver en detaljerad planering och ett högt säkerhetstänk.

Arbetet med att förstärka Södersjukhusets kraftförsörjning startade 2008 med förstudier. Till skillnad från andra nybyggnationer och renoveringar är kraftförsörjningsarbeten inte lika iögonfallande. Det resulterar inte i någon ny ståtlig fastighet som vårdpersonal och sjukhusbesökare kan imponeras av när det är klart. Nej, det allra viktigaste bygget för hela vårdverksamheten ryms bakom oansenliga

dörrar som leder ner i underjordiska kulvertar.

Som många andra sjukhus i Stockholms län har Södersjukhuset fått en betydligt mer robust kraftförsörjning när omläggningen av det gamla systemet till ett nytt sattes i drift. En stor förändring är att kraften nu matas från två olika kraftstationer, en inkommande väg från Björns trädgård och en annan från Skanstull. Strömmen når sjukhusets första anhalt, mottagningsstationerna.

- Den gällande normen är att ha två mottagningsstationer på sjukhusen, i stället för som tidigare bara en, för att öka patientsäkerheten, säger Börje Hjorth.

Det är el med hög spänning, tio tusen volt, som når de två mottagningsstationerna. Elen går därifrån till så kallade nätstationer som i sin tur förser olika delar av sjukhusfastigheten

med ström. Vid nätstationerna transformeras elen, från högspänning till att bli det vi kan kalla för vanlig elektricitet.

Men vanligt är det inte riktigt när det gäller sjukhus. Till skillnad från bostadshus och kontorsbyggnader förses sjukhusen med tre olika kraftslag beroende på betydelsen av det som ska försörjas.

Exempelvis räknas viss medicinsk utrustning som mycket viktig last och skulle inte ens klara ett sekundlångt strömavbrott. Det som räknas som mycket viktig last förses med el som direkt övergår till batteridrift vid ett strömavbrott.

- Det är samma princip som med en bärbar dator som laddas hela tiden då den är ansluten med en strömladd men som utan

19:38:43

På kontrolltavlan kan Locums personal överblicka sjukhusets hela kraftförsörjningssystem och larma om det skulle uppstå en driftstörning. Under perioder när kraftsystemet testas bevakas tavlan dygnet runt.

»Att kunna bygga nytt utan att riskera strömavbrott är en av de utmaningar vi numera ständigt jobbar med.«

påverkan fortsätter att fungera med hjälp av datorns batteri när man tar bort sladden, förklarar Valid Hatami, projektledare för hela Södersjukhusets kraftförsörjningsomläggning.

Annat på sjukhuset klassas som viktig last och hit hör system som klarar ett strömavbrott på upp till femton sekunder och som därefter förses med el från den så kallade reservkraften som kommer från sjukhusets fyra dieselaggregat. Slutligen finns den tredje kategorin, den övriga lasten med den lägsta prioriteten, som kan bli strömlöst i tre minuter vid ett strömavbrott innan reservkraften slår till.

Säkerhetsaspekten genomsyrar hela kraftförsörjningsarbetet. Elkablarna som går från

mottagningsstationerna till sjukhusets nätstationer är väl skyddade mot tänkbara hot som brand och fysisk påverkan. Kablarna tar dels vägen genom luften, på så kallade stegar på väggen, dels i nedgrävda betongkanaler fyllda med sand.

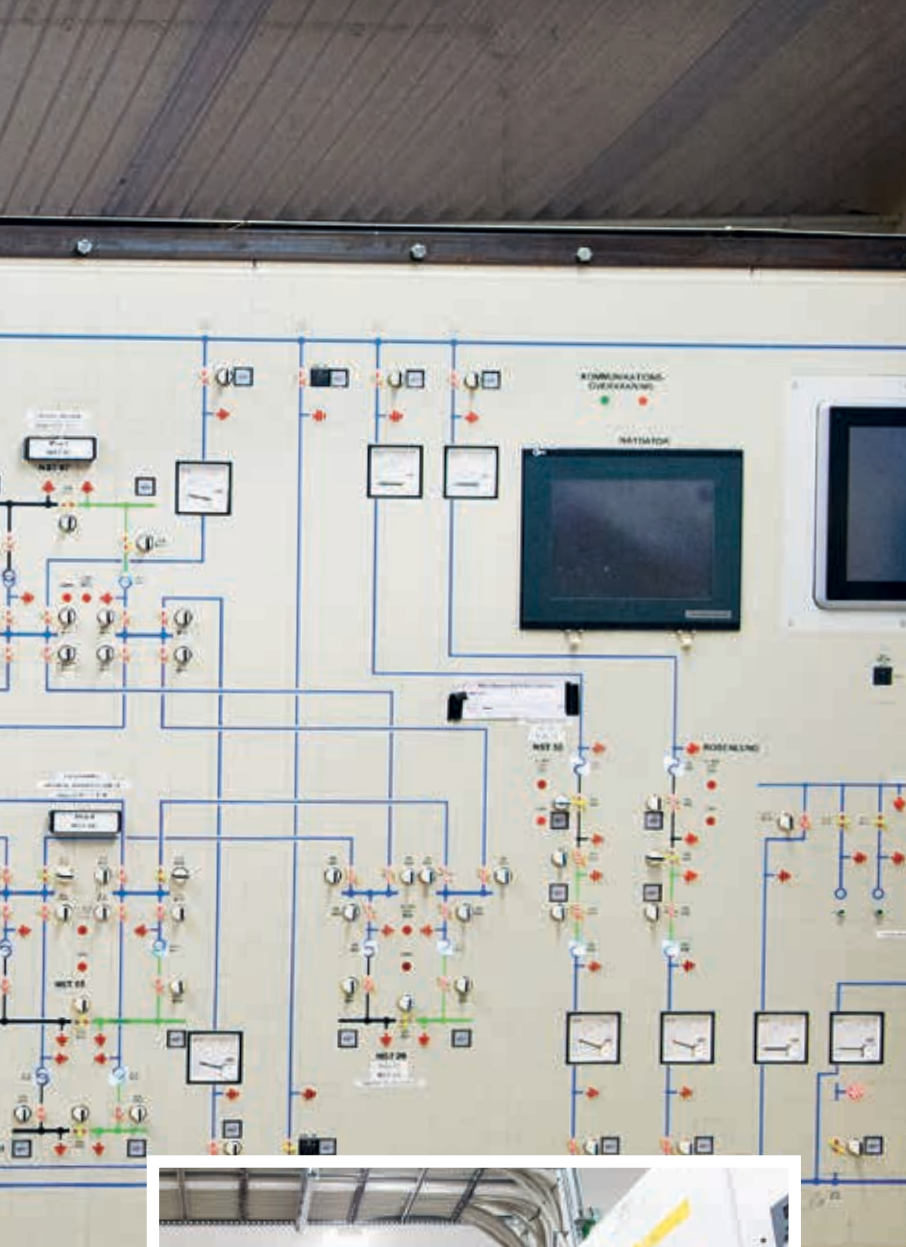
– **Att skydda kablarna** kräver handarbete. I samband med de nya kabeldragningar som vi har gjort fick vi helt enkelt gräva försiktigt med spade i den sand som omgav de viktiga ledningarna, säger Valid Hatami.

När länets sjukhus förstärker sin kraftförsörjning gäller det också att ta hänsyn till framtidens behov.

– Vårdverksamheten har förändrats mycket den senaste tiden. Vi ser exempelvis en ökad datorisering, men även att vården växer. Att kunna bygga nytt utan att riskera strömavbrott är en av de utmaningar vi numera ständigt jobbar med, säger Börje Hjorth.

En viktig del i ett arbete som det som har utförts på Södersjukhuset är att hålla koll på den detaljerade tidsplaneringen.

– Det krävdes att alla arbetena gjordes i rätt ordning. Det var vår stora utmaning att hela tiden säkerställa att den pågående vårdverksamheten inte påverkades, oavsett om vi sprängde i berg eller simulerade tänkbara elavbrott. ❁

Torgil Jönsson talar i Rakeltelefon under test av systemet.

DET BETYDER BEGREPPEN

Kraftstation

Det ställe där strömmen som ska till sjukhuset hämtas ifrån.

Mottagningsstation

Den första anhalten på sjukhuset som tar emot den inkommande strömmen och leder den vidare till olika nätstationer på sjukhuset.

Nätstation

Understation som förser en viss del av sjukhuset, till exempel en byggnad, med ström.

Transformator

Omvandlar strömmen så att den går från hög till lägre spänning.

SÅ FÖRBÄTTRAS KRAFTFÖRSÖRJNINGEN VID SÖDERSJUKHUSET

- > Kraften kommer nu in med dubbla matningar från två av Ellevios kraftstationer, i stället för som tidigare bara en station. Sjukhuset uppfyller därmed rekommendationen från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap enligt riktlinjerna för det som kallas »Det robusta sjukhuset«.
- > Den äldre mottagningsstationen på sjukhuset ersätts med två helt nya. Den ena har byggts långt ner i ett källarplan och den andra i ett bergtrum. De har placerats på olika nivåer under mark för att klara en eventuell översvämning.
- > Kapaciteten höjs från tidigare 6 MW till 10 MW för att kunna försörja även nya sjukhusbyggnader.
- > De elva befintliga nätstationerna – sjukhusets understationer – har uppgraderats. Under 2017 kommer de att förstärkas med tre helt nya stationer för att kunna försörja tillkommande sjukhusbyggnader.
- > Kraftförsörjningen får nytt styrsystem och kommer i nödsituationer att kunna manövreras från en kontrolltavla där kommunikationen baseras på så kallad härträdning.

»Vårdmiljön ska inspirera patienten att bli medskapare i sin egen vård.«

TEXT Catharina Bergsten

BILD Ola Kjelbye

Peter Fröst är konstnärlig professor och föreståndare för Centrum för vårdens arkitektur vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Han arbetar bland annat med att utveckla goda strukturer och dialogprocesser för att samverka mellan olika parter i byggandet ska bli så bra som möjligt.

Många av dagens sjukhus byggdes ungefär samtidigt på 60- och 70-talen och en bit in på 80-talet. Nu byggs många sjukhus om och det pågår även nybyggen. Vilka är de största skillnaderna mot dåtidens byggen?

- Tidigare låg patienterna inne mycket längre och ofta i salar med flera patienter i varje. Nu eftersträvar vi enpatientrum, eftersom vi vet att det är bättre ur hälsosynpunkt. De anhöriga är dessutom mer involverade i vården och behöver också plats. Sedan arbetar vi enligt andra processer än man gjorde tidigare. Ett exempel är operationssalarna. Förr sövdes patienten i ett rum och opererades i ett annat. I dag sker allt i samma lokal som måste vara större än tidigare för att rymma all teknologi. De nya operationssalarna har också dagsljus, vilket är en arbetsmiljöfråga. Vi har generellt ett annat flödestänk än tidigare. Det ska till exempel finnas plats för teamarbete, väntrummen ska fungera som allmänna ytor och mottagningsrummen ska vara mer flexibla. Sedan har vi hårdare krav på miljöhänsyn, tillgänglighet och arbetsmiljö som innebär att vi bygger annorlunda i dag.

Nya Karolinska Solna är ett exempel på ett bygge som får mycket uppmärksamhet för vårdarkitekturen internationellt. Vilka andra länder ligger i framkant?

- I Sverige tittar vi gärna på länder med

vårdkulturer som liknar vår. Hit hör exempelvis övriga Skandinavien, Tyskland och Holland, men också delvis Storbritannien och USA. Holland har haft en våg av sjukhusinvesteringar strax före oss, så de byggena studerar vi gärna. De har också ett decentraliserat byggande precis som vi i Sverige.

Vad kan vi lära av Holland?

- Holländarna är duktiga på öppenvård och att hitta nya lösningar för vårdprocesser i exempelvis mottagningar. Det kan inspirera oss. Men vi skiljer oss en del kulturellt från Holland när det gäller personalens arbetsmiljö. I Sverige vill vi till exempel ha bra utrymmen för gemensamma fikastunder. Sedan har vissa nya sjukhus i Holland valt att satsa på fyrapatientrum på grund av kostnadsskäl. Det tror jag är ett misstag. Skälen till det är många - behovet av att skydda oss mot infektioner och multiresistenta bakterier i framtiden är viktigt. Flerpatientrummen är också ett hinder för vårdens strävan att bli alltmer personcentrerad på patienternas villkor. Enpatientrummen uppfyller bättre dagens och framtidens patienters förväntningar på kvalitet och integritet.

Hur anser du att en läkande vårdmiljö bör vara utformad?

- Det viktigaste är att patienten känner att miljön är omhändertagande och god och att den inspirerar patienten till att bli medskapare i sin egen vård. Allt från dagsljus och grönska till låga bullernivåer kan bidra till det. Förr ville man att vårdmiljöerna skulle utstråla rationalitet och teknisk briljans, i dag vill vi att de bjuder in oss att vara aktiva patienter. Trygga miljöer sänker stressnivåerna och medverkar till att bjuda in patienterna till att vara aktiva i

sin egen vård. Det betyder inte att vårdmiljön ska vara lik hemmiljön, för vi agerar olika i det privata och i offentliga miljöer. Vårdmiljöer för psykiatri kan också behöva möta en del andra krav än vårdmiljön för somatiska sjukdomar. Det kan till exempel handla om behovet av personligt utrymme och möjligheten till utvistelser.

Det som byggs i dag byggs på beslut som togs för flera år sedan och utvecklingen inom vården går fort. Ser du företeelser i dag som kommer att innebära att vi behöver bygga annorlunda i framtiden?

- Vi bygger så flexibelt nu att det ger goda möjligheter att förändra sjukhuslokalerna efter framtida behov. Men det är svårare att styra förändringar utanför sjukhusens väggar. Ännu mer vård kommer framöver att ges inom primärvården och i hemmet. Sjukhusen är framför allt byggda för akutsjukvård, men 80-85 procent av den totala sjukvårdens kostnader utgörs av kostnader för kroniska sjukdomar. Den svenska vården behöver bli mindre »sjukhus-tung«. Människors bostäder måste kunna fungera för vård och primärvården måste kanske bli tillgänglig dygnet runt. Det är andra vårdmiljöer än sjukhusen som behöver ses över.

Vad kan konceptprogram för vårdbyggnader bidra till i byggandet?

- Konceptprogram har ett stort värde som planeringsstöd i byggprocessen. På Chalmers har vi utvecklat fyra stycken och det har Locum också. Konceptprogrammen används mycket som utgångspunkt för samverkansprocesser innan man börjar bygga. Man ska inte kopiera dem rakt av i byggena, men de fungerar bra som kunskapskällor och inspiration. ✨

ARBETAR > Konstnärlig professor och föreståndare för Centrum för vårdens arkitektur på Chalmers tekniska högskola. **BOR >** I lägenhet nära centralstationen i Lund, eftersom jag reser väldigt mycket. Sedan har vi en skånelänga några mil utanför staden. **FAMILJ >** Hustru och tre utflugna barn. **INTRESSEN >** Fritidshuset tar sin tid, men jag gillar också att köra motorcykel. Det har jag gjort sedan jag var 16 år.

Personalen satte färg på akuten

Fler övervakningsplatser som ger patienterna mer integritet och ökad komfort. Den nya akutmottagningen på Capio S:t Görans Sjukhus är både större och mer funktionell än den tidigare och bjuder också på spännande inredningsdetaljer. Här har personalen vågat sätta sin egen personliga prägel på lokalerna.

TEXT Anna-Karin Andersson BILD Olof Holdar

I takt med att huvudstaden expanderar ökar även vårdbehovet i länet påtagligt. Den gamla akutmottagningen vid Capio S:t Görans Sjukhus var exempelvis disponerad för att ta emot cirka 30 000 besökare per år. En sammanräkning av besöken under år 2015 visar att det var 84 500 patienter som akut kom till mottagningen för att få vård. Siffrorna i sig talar för behovet av de nya större lokalerna som verksamheten nu har flyttat in i.

– Vad fint det blev med det lilla flygplanet där på väggen. Den matchar ju tyget på stolarna perfekt, säger Anna Wåström, verksamhetschef på Akutkliniken vid Capio S:t Görans Sjukhus, när hon får se att den lilla skulpturen har kommit på plats i ett av väntrummen.

Det är ett talande exempel för engagemanget kring ombyggnationen och planeringen kring den nya akutmottagningen vid Capio S:t Görans Sjukhus. Ända sedan Anna Wåström tillträdde som chef för verksamheten år 2007 har hon tillsammans med många av medarbetarna burit på funderingar kring hur akutmottagningen skulle kunna byggas ut eller renoveras för att anpassa den till det rådande behovet av akuta vårdplatser. Med tiden växte planerna till att landa i en totalrenovering av en lokal som är dubbelt så stor som den gamla och som är belägen rakt under nuvarande akutmottagning. Och nu när idéerna äntligen har

Den nya akutmottagningen är 2 800 kvadratmeter och kan ta emot 100 000 besökare.

blivit verklighet är Anna Wåström fortfarande lika entusiastisk och har blick för detaljerna. Hon ser och bryr sig om det där lilla extra. Inget lämnas åt slumpen.

Den nya akutmottagningen är ungefär 2 800 kvadratmeter, utan att räkna in den kommande ambulanshallen, och har kapacitet för att årligen ta emot 100 000 akutbesök. Mottagningen har hela 29 övervakningsplatser, jämfört med bara åtta tidigare, samt fem akutrum, jämfört med två tidigare. De nya övervakningsplatserna är inte bara fler utan också rymligare vilket gör det möjligt för patienterna att kunna ha anhöriga vid sin sida och förbättrar samtidigt arbetsmiljön för vårdpersonalen. En stor skillnad är också att de nya övervakningsplatserna har riktiga vägar. På den gamla mottagningen fungerade

draperier som avskiljare mellan patienterna och platsbristen gjorde att patienter ofta tvingades placeras i korridorerna. Den nya mottagningen erbjuder möjlighet till mer enskildhet och ökad patientintegritet.

Det är emellertid inte bara fler kvadratmeter som bidrar till uppsvinget med flytten till de nya lokalerna. Funktionellt finns flera fördelar. Exempelvis har kirurg- och ortopedsektionen placerats i nära anslutning till varandra. De har en gemensam expedition med bara en glasvägg emellan, vilket ökar möjligheterna att samarbeta och lättare ta hand om patienterna gemensamt. Centralt på mottagningen finns även ett laboratorium och vägg i vägg med akutmottagningen ligger akutröntgen med högteknologisk kapacitet.

– Planritningen är så genomtänkt. Den är anpassad efter vårt sätt att arbeta och bidrar till ett bättre flöde, säger Anna Wåström.

Attila Nagy är projektledare på Locum och den som har varit ansvarig för planering och framväxten av den nya akutmottagningen vid S:t Görans Sjukhus från Locums sida. Han framhåller det goda samarbetet som en framgångsfaktor bakom det lyckade projektet. Locum, representanter från Akutklinikens verksamhet och företaget Arcona, som har anlitats som totalentreprenör för byggnationen, har

»Det är häftigt att se hur snyggt det har blivit när personalen har fått sätta sin egen prägel.«

Ovan: Den nya akut-mottatningen får 29 övervakningsplatser.

Till höger: Personalrummet har fått en rejäl uppfräschning.

Lilla bilden: Flygplan av Åsa Wränge.

Nedan: Vid entrén till akuten finns ett Starbucks-kafé.

AKUTMOTTAGNINGEN S:T GÖRANS SJUKHUS

> Den nya akutmottagningen invigdes den 19 april 2016 och verksamhet påbörjades i de nya lokalerna den 26 april 2016.

> Den nya akutmottagningen är större och planerad efter verksamhetens sätt att arbeta. Det ger fördelar för patienterna och förbättrar arbetsmiljön för personalen.

> I samband med bygget av den nya akutmottagningen byggs även en ny ambulanshall, akut-entré och andaktsrum.

> Den nya akutmottagningen vid S:t Görans Sjukhus är en del i en större upprustning av sjukhuset och ingår i landstingets övergripande Framtidsplan för hälso- och sjukvården som syftar till att förbättra och bygga ut länets sjukvård.

Den nya akutmottagningen vid Capio S:t Görans har fem akutrum mot två i den tidigare. Anna Wäström och Lena Nilsson i bakgrunden är nöjda med resultatet.

haft en nära och öppenjärtig dialog under hela projektiden.

– Jag är så imponerad av vårdpersonalens tålmod. Även om man säklart strävar efter att påfrestningen ska vara så liten möjligt är det ofrånkomligt att det bullrar en del vid så här stora byggprojekt. All personal har varit så förstående trots att det har varit en hel del oväsen under tiden som de har bedrivit vårdverksamheten som vanligt i de gamla lokalerna på våningen här ovanför. Det märks att vi alla har haft ett gemensamt mål, säger Attila Nagy.

Anna Wäström instämmer.

– Med ett bra samarbete är man mer överseende. Sprängningar och bilningar av golv har planerats in efter när det passar vår verksamhet bäst och vi har alltid blivit välinformerade om när den typen av störande insatser skulle

ske. Känner man till när och hur länge det ska dåna är det så mycket lättare att hantera det.

Nu är äntligen invigningsbandet klippt och verksamheten har fått flytta in i den nya ljusa och fräscha akutmottagningen. Redan vid entrén blir det påtagligt att det är en kreativ process som har lagt grunden för projektet och att även estetiken har fått stå i centrum. Vid den allra första receptionen som patienterna kommer till är exempelvis den gamla

Attila Nagy.

kaffemaskinen utbytt mot ett mindre Starbucks-kafé och i stället för att vägleda besökare med tejpade pilar i golvet är det specialbeställda spotlights i taket som skapar anvisningar med pilar av ljus. Konsten

är utvald av personalen och på sina håll till och med skapad av medarbetarna.

– Många i personalgruppen fick vara med i en workshop tillsammans med den japanska konstnären Miwa Akabane och målade då olika figurer. Utifrån det materialet har konstnären skapat det här vackra mönstret, säger Anna Wäström, och pekar på en glasvägg som har ett frostat tryck med lekfulla geometriska former.

Ett rejält lyft får även personalrummet. När akutmottagningens läkare och sjuksköterskor får en välförtjänt paus kan de slå sig ner i den rymliga soffan, ha en lugn paus i vilrummet eller samtala över en kopp kaffe intill den färgstarka väggen med Josef Frank-tapet.

– Det är häftigt att se hur snyggt det har blivit när personalen har fått sätta sin egen prägel, säger Attila Nagy. ❁

Länets yngsta patienter får nu samlad specialistkompetens vid Astrid Lindgrens Barnsjukhus i Huddinge. Locum har iordningställt lokalerna som bland annat har smyckats med konst av Christoffer Paues.

BILD OLOF HOLDAR

Barnsjukvård >

Samling för de minsta

Stefan Perdahl.

> **Locums mål har varit att tillsammans med vården skapa lokaler som ska ge ett bättre arbetsflöde och arbetsmiljö, god ventilation och ett stort solljusintag.**

> **Projektet är en totalombyggnad av lokaler på 3 407 m².**

> **Första etappen av projektet blev klar våren 2015 och etapp 2 i maj 2016.**

Källa: Aswad Betweni ansvarig byggprojektledare på Locum.

Nu får länets yngsta patienter tillgång till vitt skilda specialistkompetenser på ett och samma ställe. Flyttlassen har gått från olika håll på Karolinska Universitetssjukhuset till den nya plattformen för öppenvård till barn. Nu samlas tio olika specialistverksamheter under samma tak och bildar gemensamt Astrid Lindgrens Barnsjukhus Öppenvårdsmottagning i Huddinge.

– Barnen som kommer till oss har ofta behov av vård från olika områden. För dem, och deras föräldrar, är det en fördel att ha all kompetens samlad. De kan nu få den omsorg de behöver vid ett besök, säger Stefan Perdahl, projektledare vid Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge och ansvarig för lokalernas utformning och tekniska lösningar gentemot Locum.

För personalen innebär förändringen flera organisatoriska fördelar som att det blir lättare att planera den multidisciplinära vården kring patienten

och hantera återbesök. Att verksamheterna flyttar ihop ger även en ökad möjlighet till kunskapsutbyte och ett vidgat kontaktnät. På mottagningen kommer nu professorer, sjuksköterskor, läkare och studenter och en rad andra professioner inom olika discipliner att träffas naturligt i korridorerna och i personalrummet.

BARNEN SOM KOMMER TILL OSS HAR OFTA BEHOV AV VÅRD FRÅN OLIKA OMRÅDEN OCH DET ÄR EN FÖRDEL ATT HA ALL KOMPETENS SAMLAD

– Det tror jag kommer att leda till givande möten och spännande samtal, säger Lena Åström, tillförordnad vårdenhetschef för den nya mottagningen och chefssjuksköterska vid Sektionen för barnneurologi ochhabilitering.

Byggnadstekniskt märks flera genomtänkta lösningar. Olika färgskalor hjälper besökarna att orientera sig och barnperspektivet är närvarande i alla rum. Här kan man även stoltsera med att vara den första mot-

tagningen i länet med vissa smarta lösningar som att erbjuda en digital självbetjäningstjänst vid ankomsten.

– **När besökarna kommer** hit kan de enkelt och smidigt knappa in sitt personnummer och slå sig ner i den gemensamma vänthallen, säger Stefan Perdahl.

En annan finess som gör mottagningen till pionjär är vägen som är försedd med taklift. Barn med exempelvis funktionsnedsättning kan sätta sig i något som kan liknas vid en stabil hängmatta som hissas upp en bit från golvet och ger viktmaatet.

Den nya mottagningen har internt blivit kallad Albatross. Det var en tävling bland personalen som ledde fram till namnvalet.

– Motiveringen, att en albatross svävar i luften och har som en övergripande blick för barnet, vann flest röster. All vår breda verksamhet inom öppenvård för barn ryms under samma vingar, säger Stefan Perdahl.

/ ANNA-KARIN ANDERSSON

Locum i förändring > kundtjänst

Locum har startat ett ambitiöst förbättringsarbete med målet att få nöjdare kunder. Rum ska i en serie artiklar dokumentera det arbetet.

Kundtjänst tar hand om felanmälan dygnet runt

PROBLEMATIK: *Kunder har kritiserat hur felanmälningar som rör vårdfastigheterna har hanterats och följts upp. Locum har haft svårt att få en helhetsbild av problemen eftersom ärendena tidigare har sköts av driftentreprenörerna.*

MÅLSÄTTNING: *Att erbjuda en kundtjänst genom Locum som snabbt svarar på inkomna felanmälningar och som har ett tydligt ärendehanteringssystem. Agera långsiktigt kring påtalade brister i stället för att bara åtgärda felet.*

Dygnet runt kan Locums kundtjänst ta emot telefonsamtal och anmälningar via webben från de vårdfastigheter som är anslutna till kundtjänsten. Den som hör av sig får snabbt ett svar. För kundtjänstpersonalen gäller det att fatta beslut om vilka inkomna ärenden som måste åtgärdas akut och vem eller vilka som ska anlitas för att ombesörja felet eller uträtta den önskade tjänsten.

– Ett ärende kan handla om att det är för kallt på en operationsavdelning eller stopp i ett avlopp, ett annat kan röra önskemål om att sätta upp hyllor i en reception eller få kostnadsförslag för markiser. Det är stor spännvidd på uppdragen vi hanterar, säger

Anna Larsson, chef för Locums kundtjänst.

Tidigare skötte sjukhusens driftentreprenörer felanmälningar och beställningar av tjänster som rörde fastigheterna, men Locums kundenkäter har visat på ett missnöje kring hur de ärendena har hanterats och återkopplats.

– **Några kunder har** beskrivit att det var som om deras rapporterade hamnade i ett svart hål. De fick sällan eller aldrig veta om deras felanmälan hade åtgärdats och vi på Locum kunde inte heller ge något besked eftersom vi då saknade inblick i vad som hade hänt med olika ärenden, säger Anna Larsson.

För att komma till rätta med problemen, och öka kundnöjd-

heten, har Locum därför övertagit kundtjänstservicen. Nu slipper Locum få kännedom om klagomål bakvägen, genom andrahandsuppgifter från driftentreprenören. Nu äger man i stället själv informationen och har möjligheten att agera utifrån den.

Locums kundtjänst började i liten skala under hösten 2014 och har med tiden byggts ut. Under 2016 räknar man med att kunna tillhandahålla kundtjänsten för hela Stockholms läns landstings fastighetsbestånd när det gäller driften. För vissa sjukhus omfattar Locums kundtjänst även frågor som rör facility managementtjänster som lokalvård och posthantering.

Fokus för Locums kundtjänst

»KARAKTÄREN PÅ ÄRENDENA TILL LOCUMS KUNDTJÄNST ÄR EN BRA TEMPERATURMÄTARE PÅ HUR EN FASTIGHET MÅR OCH HUR DE SOM VISTAS I LOKALERNA TRIVS.«

Locums kundtjänst blir spindeln i nätet när kunderna behöver hjälp. Utöver säkrare service innebär det att Locum får en indikation på fastigheternas tillstånd.

BILDER OLOF HOLDAR

är att erbjuda ett bra bemötande med kort väntetid och ett tydligt ärendehanteringssystem. Genom att logga in på Locums webbportal kan den som har anmält ett fel följa hur och när någon har arbetat med ärendet och får ett besked när det är klart och avslutat.

Trots att kundtjänsten i Locums regi är ny visar en enkätundersökning att kunderna både är mer nöjda med enkelheten i att nå den nya kundtjänsten och återkopplingen av ärendena, nu våren 2016 jämfört med hösten 2015.

Att Locum har tagit över kundtjänsten innebär flera fördelar även för Locums del och ger en helhetsbild över lokalernas skick.

– Karaktären på ärendena till

Locums kundtjänst är en bra temperaturmätare på hur en fastighet mår och hur de som vistas där trivs. Om det kommer många felanmälningar från ett sjukhus tyder det på brister och ett missnöje som kräver ett helhetsgrepp, säger Anna Larsson.

Eftersom Locums fastighetsförvaltare direkt får kännedom om brister i lokalerna finns också möjlighet att sätta in mer hållbara åtgärder. Har det kommit in upprepade felanmälningar av en hiss kan det vara för att hissen behöver ses över mer långsiktigt och inte bara lappas och lagas.

– Egentligen skulle man kunna säga att vi arbetar för att minska behovet av oss själva. I den bästa av världar ska de verk-

samma inom vården inte behöva anmäla fel, säger Anna Larsson.

1 juni 2016 var följande sjukhus anslutna till Locums kundtjänst för facility managementtjänster och drift: Rosenlunds sjukhus, Grimmans akutboende, Dalens sjukhus, S:t Görans sjukhus, Jakobsbergs sjukhus, Löwenströmska sjukhuset, Södertälje sjukhus, Nacka sjukhus och Handens närsjukhus. Följande sjukhus var anslutna för drift: Södersjukhuset, Danderyds sjukhus, Norrtälje sjukhus, Bromma sjukhus, Spånga sjukhus, S:t Eriks ögonsjukhus och Sollentuna sjukhus. Vid 2016 års slut ska alla sjukhus vara anslutna till Locums kundtjänst.

TEXT ANNA-KARIN ANDERSSON

VD KOMMENTERAR

»Från mitt perspektiv är en central kundtjänst som samlar all felanmälan och frågor kring en fastighet en av grunderna i en väl fungerande serviceorganisation, eftersom insamling av data ger oss möjlighet till korrekta analyser och förebyggande åtgärder. För mig är det också viktigt att veta att ärendena återkopplas till anmälare.«

PATRIK EMANUELSSON
VD LOCUM

Andaktsrummet på Karolinska Universitetssjukhuset Solna är alltid öppet. Alf Munthes verk »Ljusbrytning« från 1940 var till en början ett doprum.

Konsten för hälsan

»Där det finns många människor, där skall det också finnas mycket konst.« Det var tanken bakom idén om offentlig konst som hälsoförbättrare, ett arbete som startade i doprummet på Karolinska sjukhuset i Solna 1940.

TEXT Sanna Svanberg BILD Olof Holdar, Carola Buretorp, Karin Sandahl André

»Ljusbrytning« av Alf Munthe var Statens konstråds första stora konstprojekt. Redan då började man tänka rum i stället för enskilt verk och banade väg för de konstnärliga gestaltningar som finns på sjukhusen i dag. Sedan dess har hög konstnärlig kvalitet eftersträvat, i nära samråd med personal och patienter. Utifrån konstverken kan betraktaren följa decenniernas rådande trender och normer i samhället.

– Tillsammans med arkitekturen representerar konsten ett viktigt modernt kulturarv.

Intresset för den befintliga konsten ökar stort i samband med nybyggnationer vid länets sjukhus. Därför utvecklar vi nu kulturhistoriska visningar på sjukhusen om vad konsten säger om sin samtid och synen på människan, berättar Elisabeth Wengström, chef för Konstenheten på Stockholms läns landsting.

När Huddinge sjukhus stod klart i början av 1970-talet var det den största vårdbyggnad som hade uppförts i Sverige. Enorma ytor, ett växthus i betong. Detta i en blomstrande tid

för samhället, som medgav djärva framtids-satsningar och ett förnyat kulturliv. Stockholms stad tog 1963 ett beslut om att anslå en procent till konst vid kommunala byggprojekt, den så kallade enprocentsregeln. Politikerna började se till konstens folkbildande ideal, där sjukhus och skolor blev naturliga miljöer att uppföra den på. Man slutade använda begreppet »konstnärlig utsmyckning« och ersatte det med »offentlig konst«.

På 80-talet gjorde landstinget en stor konstsatsning för Radiumhemmet på Karo-

[ÖVRE RADEN FRÅN VÄNSTER]

»Födelsen» av Christian Berg (1965) har blivit ett kännetecken för Danderyds sjukhus.

Skulpturgruppen »Natt och dag» av Per-Olof Ultvedt (2002), Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge.

[NEDRE RADEN FRÅN VÄNSTER]

Fresken »Åter till livet» av Knut Gruva (1950) finns kvar på Radiumhemmet, Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge.

Fotoverket »Landscapes Bathinghouse» av Lina Jaros (2007-2008) hänger på Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge.

liniska sjukhuset. Dekorativa verk smyckade trapphus, korridorer och kulvertar. Patienterna skulle tillfriskna med hjälp av glädje, ro och solens helande strålar. Knut Gruvas fresk »Åter till livet« från 1950 är ett bra exempel. I bildens centrum svävar det tillfrisknande barnet, omgivet av ljusstrålarnas välgörande kraft.

Under 1990- och 2000-talet började man köpa in plattspecifika verk i större utsträckning. I dag får konstnärerna sitt gestaltungsupp-

»Tillsammans med arkitekturen representerar konsten ett viktigt modernt kulturarv.«

drag tidigt i byggprocessen för att konsten ska bli en del av helheten.

Som beställare levererar också Konstenheten könsuppdelad statistik, arbetar aktivt med mångfald och planerar fler uppföljande studier kring upplevelsen av konsten i vården.

Landets största konstskatter finns med andra ord på sjukhusen runt om i Stockholm. Somliga verk har med tiden försvunnit, gått sönder eller bytt plats. Men de flesta av de nu 60 000 konstverken finns kvar att beskåda. 🌟

Hitta äldre nummer av Rum på
locum.se/rum

fråga locum >

Enklare plastsortering

Ni har börjat samsortera hård- och mjukplast vid sjukhusen, så att man lägger all plast i samma kärl. Varför det?

– Vi ville göra det enklare för verksamheterna att återvinna mer, eftersom det är bättre för miljön. Tidigare var det bara förpackningar som fick återvinnas och de skulle separeras i hård- eller mjukplast. Nu kan all plast samsorteras och alla plastprodukter kan återvinnas, inte bara förpackningar.

Vad ska man tänka på när man återvinner plast?

– Den ska vara luktfri och ren. Den står ofta ett tag i miljörummen och stinker plasten kan kvaliteten ses som så låg att den sänds till förbränning. Sedan får plasten inte vara kontaminerad med blod, då väljs den bort av dem som ska sortera.

Vad gör man av återvunnen plast?

– Mjuka plaster blir kabelskydd, bärkassar och soppåsar. Hårdplast används oftast inom bygg- och fordonsindustri, men kan också bli blomkrukor.

Vad gör Locum för att återvinningen ska fungera bättre?

– Vi tar löpande hand om våra kunders frågor, vi informerar sjukhusens miljösamordnare och vi informerar om återvinning på vår webbplats locum.se.

Gör sjukhusen ett bra jobb med återvinning?

– Ja, där finns ett otroligt engagemang och de vill verkligen källsortera. Utan detta engagemang skulle det inte fungera.

Är det något som är problematiskt i återvinningsarbetet?

– Platsbristen är en ständig utmaning.

Nu när vi bygger ut på sjukhusen så återkommer alltid frågan om det finns plats för containrar och behållare, liksom om det finns utrymmen på avdelningarna för miljörum.

Det finns de som säger att

återvinning är en bluff, att man blandar allt och eldar upp det.

Vad säger du till dem?

– Att det är en myt. Jag tror att den kommer från att människor har sett lastbilar på återvinningsplatser där man håller saker i samma hål, men där det inne i lastbilen finns fack för olika ämnen.

Petra Hansson

Miljösamordnare, Locum

BILD CAROLA BURETORP

aktuella projekt >

BILD OLOF HOLDAR

Danderyds sjukhus >

Ny reservgasanläggning

I höst inleds byggnationen av en central reservgasanläggning vid Danderyds sjukhus. I dag har avdelningarna reservflaskor som kan kopplas in om gassystemet fallerar under exempelvis en operation. Detta ska det nu bli ändring på i och med den nya reservgasanläggningen. Anläggningen beräknas stå klar hösten 2017.

Södersjukhuset >

Fler förlossningsrum

Södersjukhuset har fått i uppdrag av Stockholms läns landsting att öka kapaciteten med tusen förlossningar/år. För att klara detta byggs Södra BB:s tidigare lokaler om och fyra nya förlossningsrum skapas. Arbetet beräknas vara klart i mitten på september.

S:t Görans sjukhus >

Ny byggetapp startar

I höst påbörjas nästa etapp i moderniseringen och utbyggnaden av sjukhuset. Arbetet inleds med förberedande arbeten och till våren 2017 beräknas bygget komma i gång fullt ut. Etappen omfattar två nya huskroppar: en ny vård- och behandlingsbyggnad och en ny byggnad innehållande förloss-

ning, mottagningar och administration. Ambitionen är att klassificera nybyggnationerna som Miljöbyggnad, vilket bland annat innebär att lokalerna får en låg energianvändning, en god inomhusmiljö och byggs med hälsosamma material.

Södertälje sjukhus >

Solceller installerade

Locum renoverar taken på ett flertal byggnader på sjukhusområdet fram till våren 2017. På två av taken, motsvarande en yta på cirka 1 000 kvadratmeter, installeras solceller som ett led i landstingets satsning på förnybar energiproduktion. På hus 06 tas solcellerna i bruk under hösten och på hus 18 i början av 2017. Utbyggnaden på Södertälje sjukhus uppskattas generera 145 000 kWh/år, vilket motsvarar hushållsel för 30 normalstora svenska villor.

Karolinska Solna >

Thoraxkvarteret förnyas

Locum ska bygga om och till Thoraxkvarteret på Karolinska sjukhusområdet i Solna. Här skapas 86 nya vårdplatser, lokaler för administration och bibliotek. Projektet omfattar cirka 18 000 m² ombyggnad och cirka 5 000 m² tillbyggnad. Efter om- och tillbyggnad kommer kvarteret logistiskt och verksamhetsmässigt att ingå som en del av det Nya Karolinska Sjukhuset, NKS, i Solna. Byggnationerna beräknas pågå fram till första kvartalet 2019.

Läs mer:

www.locum.se/aktuella/projekt

Eastmaninstitutet skapades efter en donation av George Eastman, mannen bakom Kodakkameran. Nu har det nyinvigts, anpassat för Folk tandvårdens behov. BILD FOLKTANDVÅRDEN

Eastmaninstitutet >

ÅTERINVIGDES PÅ ÅTTIOÅRS DAGEN

På dagen 80 år efter invigningen av Eastmaninstitutet var det dags för nyinvigning av den kulturmärkta fastigheten på Dalagatan i Stockholm. Folk tandvården får här lokaler anpassade för framtidens tandvård, men med en känsla av dåtid.

Folk tandvården har fått 61 behandlingsrum där över 200 medarbetare med kompetens inom åtta specialområden arbetar. De kommer att ta emot upp till 75 000 kundbesök per år.

– Efter en varsam renovering, huset är kulturminnesmärkt, har vi en toppmodern klinik som erbjuder besökarna all slags specialisttandvård och personalen en bra arbetsmiljö. Detta samtidigt som Eastmanandan har bevarats, säger projektkoordinator Evy Lindsjö.

Affärsmannen George Eastman skänkte en miljon dollar för att Folk tandvården skulle öppna ett ställe som kunde ge tandvård för fattiga barn. Den 25 april 1936 invigdes Eastmaninstitutet på Dalagatan 11, och tandvård har bedrivits här sedan dess. Fastigheten har renoverats i etapper, men för några år sedan tog Stockholms läns landsting beslutet att renovera hela fastigheten, ett arbete som har tagit drygt två år.

Stora pengar har investerats i att rusta upp tekniken, så att den kan möta framtidens behov inom specialisttandvården. Samtidigt har Locum restaurerat de gamla möbler som fanns i byggnaden, för att behålla Eastmaninstitutets speciella charm.

– När man går in i entrén

känns det som att ta ett steg bakåt i tiden. Vi har bland annat behållit de stora målningar som fanns här sedan tidigare. Vi har även gjort kopior och tillverkat nya golvlampor som fanns förr i tiden, berättar Erik Hirsch, projektledare vid Locum.

/ NICLAS LIDSTRÖM

EASTMAN: År 1915 öppnade det första Eastmaninstitutet i Rochester, därefter följde kliniker i London, Paris, Rom, Bryssel och Stockholm. George Eastman som grundade Eastman Kodak Company introducerade den första kameran för allmänheten. Kodak blev sedan världens största leverantör av film till kameror.

klara projekt >

S:t Görans sjukhus > Akuter i nya lokaler

Vid de ombyggda Läns- och beroendeakuterna har Locum invändigt skapat nya ytor för att säkerställa patientintegritet och främja en bra arbetsmiljö. Utvändigt har det byggts nya entréer och en ambulanshall med tillhörande ramp för gående till Länsakuten. Rampen har fått en konstnärlig utsmyckning och väntrummen har smyckats med mer konst.

Danderyds sjukhus > Inspirerad av zen

Danderyds sjukhus har fått en ny innergård. Med inspiration från japanska zenträdgårdar har Locum byggt en trädgård där organiska former möter rena naturmaterial som sedum, vajande gräs och katsuror. På gården finns sittgrupper där vårdpersonal och besökare kan äta eller fika.

BILD OLOF HOLDAR

Norrälje sjukhus > Bättre brandskydd

För att förbättra brandskyddet på Norrälje sjukhus har brandlarmet bytts ut och kompletterats så att det i dag finns ett heltäckande brandlarm på hela sjukhuset samt i ambulansgaraget. Sjukhuset har även fått ett nytt styrsystem för ventilation och värme. Utbytet har skett etappvis sedan 2014.

konst i världen > Med tilltro till människan

Idén till skulpturen »Känsla« kom utifrån önskan om en fontän som skulle binda samman atriet, vatten rinner sakta över kanten på en överdimensionerad kanna. Porlande vatten sägs ha en läkande effekt. BILD OLLE NORLING

Psykiatrins hus i Uppsala stod klart i februari 2013 och är med sina 34 000 m³ en av de största satsningarna på Akademiska sjukhusets område. Arbetet med konsten satte i gång flera år tidigare, så fort tävlingsförslaget »Växande rum« av Tengbom Arkitekter hade utsetts till vinnare. Utgångspunkten för husets konstnärliga utsmyckning har varit att hitta konst av hög konstnärlig kvalitet som lutar till människans tankekraft.

– Att hitta en allmängiltig konst för människor i själslig kris fungerade inte. I stället ville vi att konsten skulle få människor att känna sig mer som självständiga individer än patienter, berättar Andreas Bjersby, projektledare från Kultur i länet.

I Tengboms grundförslag fanns idén om att låta naturen ta plats i byggnaden genom växtväggar och vattenfall. Detta har delvis ersatts av konstnärernas nio gestaltningar. I entrén står Frida Tebus verk »Finding lithium«. Mjukt rundade skärgårdskobbar i betong letar sig ut på andra

sidan huskroppen och inomhus tronar en jättelik mjölkaktigt rosaskimrande mineralsten. Idén kom till när Frida forskade om mineraler och innehåll i läkemedel. Hon fastnade för litium som används för behandling av bipolära syndrom.

– Eftersom konstverket är informativt påminner det lite om ett biologiskt museum, fast utan djur. Den uppförstora stenen gör det samtidigt till en plats för fantasin, säger Frida Tebus.

I den övre entréhallen finns Anders Widoffs tre skulpturer »Känsla«, »Erfarenhet« och »Omständigheter (Ariel)«. »Erfarenhet« är en tretton meter hög pelare och kan ses från alla våningar i anslutning till atriet. Pelaren består av fyra ärrade stammar.

– Den utgör en kropp, en erfarenhet, som trots törnar balanserar rak och värdig, säger Anders Widoff. Projektet har berört mig djupt. Jag hoppas att mina verk höjer dem som har drabbats av sjukdom.

/ SANNA SVANBERG

Det var svensken Johan Arfwedson som på 1800-talet upptäckte ämnet litium ur mineralet petalit från Utö i Stockholms skärgård. Finding lithium är ett verk av Frida Tebus.